

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrорvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Rubricis Missarum Votiuarum in fine Missalis. XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

294 Comm. in Rubr. Missalis. Pars IV. Tit. XVII.

cit integrè; quòd nimurum Cathedra-
lis Ecclesia est propria cuiusque, &
potest dici Dedicatio propriæ Eccle-
siæ, de qua in Rubr. de Symbolo: quia
verè non est ita propria eo sensu quo
loquuntur Rubricæ Missalis & Bre-
uiarij de Dedicatione propriæ Ec-
clesiæ.

11 In ipsa die Dedicationis Ecclesiæ Missa dicitur ut suprà.

Ordo Romanus in Dedicatione Ecclesie. consecrationis Ecclesiæ. lege interim
Non est huius loci explicare ritum Tobiam nostrum par. 1. cap. 27. 28. 29.

12 In ipsa die Dedicationis Altaris dicitur Missa ut suprà.

Antiquitus siebat annua Dedicatio
Altaris, ex August. Serm. 252. 255. de
Tempore. Nam vnicuique Altari con-
secrato assistere Angelum Dei, pro-
bant exempla in Prato spir. Sophronij
cap. 4. & 10.

13 Plura quoque Altaria consecrari
in Ecclesia docet S. Gregorius libro 5.

Epist. 50. ubi agit de tredecim Alta-
ribus dedicandis, quidquid garriant
Hæretici.

14 Demum consecratur Altare,
ad indicandam sanctitatem Christi,
S. Thom. 3. par. quæst. 83. artic. 3.
ad 4. Plura lege de Altatibus apud
Tobiam nostrum par. 1. cap. 7.

De Rubricis Missarum Votuarum in fine Missalis.

X V I I.

1 **S**equentes Missæ Votiuæ, licet pro Sacerdotis deuotione quacumque
die dici possint per hebdomadam, quando Festum Duplex non oc-
currit: hoc tamen passim, nisi rationabili de causa, fieri non debet sed, quo-
ad fieri potest, Missa cum Officio conueniat. Cuique autem diei propria
Missa potest assignari, ut Feria secunda, nisi dicatur pro Defunctis, Missa
de sancta Trinitate, Feria tertia de Angelis, Feria quarta de Apostolis,
Feria quinta de Spiritu sancto, vel de sanctissimo Eucharistiæ Sacramen-
to, Feria sexta de Cruce, vel de Passione Domini, Sabbato de sancta Ma-
ria. In ipsis non dicitur Gloria in excelsis, nec Credo, nisi pro publica Ec-
clesiæ causa. In Missa autem beatæ Mariæ in Sabbato, & in Missa Ange-
lorum, dicitur tantum Gloria in excelsis.

2 Tempore Paschali in fine Introitus dicuntur duo Alleluia, & in fine
Offertoriū & Communionis additur Alleluia, ubi non habetur.

3 Missarum Votuarum de Trinitate,
de Angelis, de Spiritu sancto, de Cru-
ce, & de sancta Maria, auctorem ali-
quo modo diximus suprà in Rubric.

gener. 1. par. tit. 4. num. 3. pag. 9. fuisse
Alcuīnum. Docuimus etiam ibidem,
Cur Feriæ secundæ tributa fuerit Missa
de Trinitate, Feriæ tertiae de Angelis,
Feriæ

Feriae quintae de Spiritu sancto, & de sanctissimo Sacramento, quae in recognitione Missalis, Clementis Octauiae auctoritate, fuit hoc loco collocata, pro solemni quadraginta horarum, quam vocant, Oratione, & pro quolibet die per annum, & alijs de causis extra eiusdem Festum & Octauam occurrentibus; cui nihil addi deber, neque *Sequentia*, in consulto Sede Apostolica, item Feriae sextae de Cruce, cui addita Missa de Passione, similem habet causam. Denique, cur Sabbato Missa de beata Virgine assignata sit; ubi docuimus etiam, non posse dici Votivas Missas ijs diebus; in quibus prohibetur fieri de Feste Duplici.

4 Missa de Angelis, *Benedicite*, &c. citatur in Concilio Constantiensi Sessione 9.

5 Feria quarta dicitur Missa de Apostolis, quae non ante Pium V. eiusdem fuit assignata; vel quia successit Missa Votiva de charitate, quam eidem Feriae *Alcumus* inter Votivas assignauerat; vel quia hac die creatus fuere Sol & Luna: Petrus autem fuit Sol Hebreis, Paulus Luna Gentibus, prima Ecclesiae luminaria; vel quia occupatis alijs Ferijs, ex causis supra alatis, haec Apostolis debebatur, tamquam Patronis totius Ecclesie; vel quia die Mercurij obierunt, ex *Cianonio in Vita S. Petri*. aliam causam vide loco citato num. 3. Collectae vero de Apostolis auctor est, vel Leo II. ex *Durand. lib. 7. cap. 15.* vel Leo IV. ex *Ligno vita lib. 5. Arnoldi VVion.*

6 Quæsum est, An in Votiva Conuercionis sancti Pauli facienda sit Commemoratio sancti Petri, qui numquam separatur a S. Paulo. Respondeo, nisi vice illius dicatur Votiva communis utrique Apostolo, cum

intentione ad venerandam Conuercionem sancti Pauli, quod mihi afferdet; omnino numquam separandi erunt ij quos Ecclesia coniunxit: & licet in Sexagesima videatur eosdem separare in Collecta solius sancti Pauli, latenter id facit ob stationem in Ecclesia sancti Pauli, quem, tacito nomine proprio, Doctorem Gentium appellat.

7 In Sabbato de beata Virgine quinque Missæ positæ sunt, pro diversitate temporum accommodatae, ut consideranti latis aperire patet. Oraio *Concede* cum duabus sequentibus habetur in *Sacramentario Gregoriano*, ubi etiam Orationes de Cruce, Paschalis, & non Paschalis.

8 Sed quid agendum, quando Missa Votiva exigitur de Assumptione beatæ Virginis, de Nativitate eiusdem, & eiusmodi dici potest Missa de beata Virgine ex his quinque Votivis, cum intentione ad honorem Assumptionis beatæ Virginis, &c. alias enim dedecet, vel dicere, *Gaudemus omnes in Domino diem Festum*, &c. vel immutare tunc verba *diem Festum*, in *commemorationem*; tum alia sequentur incongrua: neque laicorum causa violandæ sunt Rubricæ.

9 Missa sanctissimi Rosarij non conceditur omnibus, ut dictum est supra, à sacra Rituum Congregat. pag. 291. Quod si quis habeat onus celebrandi Missam de Rosario, consulat sacram Congregat. Rituum, quæ concedere solet, ut dicat Missam de beata Virgine Votivam ut in Missali, & satisfaciet, ex Decreto eiusdem sacræ Congregat. die 6. Maij 1623. 7. Augusti, & 30. Septembris 1628. eodem modo decreuit sacra Rituum Congregatio de Missa sancte Mariae

de

de Carmelo die 8. Aprilis 1628. vt ne sit communis omnibus, sed tantum Carmelitis.

10 De Apostolis alijs, quando Votiuia occurrit dicenda, si quid ratione temporis desit, puta *Tractus*, seu *Versus* cum *Alleluia*, tempore Paschali, *Tractus* quidem desumi poterit ex Missa Votiuia sanctorum Petri & Pauli; *Versus* autem cum *Alleluia* tempore Paschali, imò verò etiam Introitus cum accessorijs, ex Feste S. Marci, vt in simili casu iubetur in fine Missæ Votiuæ Apostolorum Petri & Pauli. est enim eadem ratio.

11 Dubitatum est, An in Ferijs Adventus, in quibus post *Graduale* omittitur *Alleluia*, si Missæ dicantur Votiuæ, & præsertim pro peccatis, & de passione Domini, omittendus sit *Versus* cum suo *Alleluia*; sed verè non sunt Missæ de Tempore, vt Feriæ Adventus, Quatuor Temporum, & Vigiliarum quæ ieunantur, in quibus *Graduale* tantum dicitur. Et sicut Votiuæ participant de Festis quorum sunt Votiuæ, ita decet post *Graduale*, id est lamentum, audiri *Alleluia* extra Sepuagesimam, ad aliqualem latitudinem exprimendam, vt in Rubricis gener. enarrauimus. Vide Missam Votiuam de beata Virgine, ab Adventu ad Natiuitatem Domini, in qua reperies *Alleluia* vt in Festis. Omnes autem Votiuæ institutæ sunt in eodem gradu, licet aliqua minus solemnitatis visa sit habere quam aliæ, vt de passione, pro peccatis, infirmis, & eiusmodi; optima igitur Missalis Rubrica.

12 Observandum verò est infra Octau. Paschæ, si Votina cantetur pro re graui, in ea non dici *Graduale*; quod conuenit illi Octauæ, non Voti-

ua Paschali, ita Ruiz in suo *Ceremoniali*, & benè: neque dici *Ite Mis sa est*, cum duplice *Alleluia*; quod proprium est Paschalis Missæ de Octaua, vt suprà diximus parte 4. tit. 11. num. 3.

13 In alijs Votiuis Sanctorum vel dicitur Missa propria Sancti, si habet, mutato in Collecta verbo *Natalitia*, *Festa*, & eiusmodi, in *Commemoracionem*; desumptis item vel *Tractu*, vel *Versibus* cum *Alleluia*, vel etiam *Graduali*, si opus est, ex Missa de Communi; vel certè tota Missa dicatur de Communi, prout ratio temporis siue Paschalis siue non Paschalis requirit. Paschale verò tempus durat, vt diximus, usque ad Sabbatum post Pentecosten inclusuè.

14 Missa de quindecim Auxiliariis, quæ impressa est Venetijs, reiecta est à sacra Rituum Congregatione die 16. Ianuar. 1617. ita, vt neque retineri possit in calce Missalis, sub pœnis librorum prohibitorum: eodemque modo reiecta est Missa de Patre eterno Madriti edita, & Missa de S. Gregorio pro Viniis Venetijs impressa, extant Decreta prælo data die 8. Aprilis 1628.

15 In Votiuis pro gratiarum actione additur Oratio propria, quæ habetur post Votiuam de sancta Trinitate, cum conclusione distincta à conclusione primæ Collectæ, seu Orationis, ut in Rubric. gener. 1. part. tit. 7. nn. 7. pag. 19. diximus, ita, vt in Missa solemnni duæ tantum Orationes dicantur cum distinctis conclusionibus; quod non minuit solemnitatem, sicut neque Festum S. Petri diminuitur, addita Oratione tantum S. Pauli: in Missis autem priuatis secunda erit de Officio, vt ex supradictis patet 1. part.

Rubric.

De Rubr. Missarum Votuarum in fine Missalis. 297

Rubric. tit. 4. num. 3. pag. 9. tercia de gratiarum actione.

16 In Missa ad postulandam gratiam Spiritus sancti, quae est eadem ac de Spiritu sancto, mutantur Orationes; & dicuntur ea quae habentur in fine eiusdem Missæ Votuæ de Spiritu sancto, & leguntur in *Sacramentario Gregoriano*.

17 Aliæ Missæ Votuæ pro diuersis rebus dici possunt quacumque die, nisi fuerit Dominica, vel Officium Duplex; sed tamen paßim non dicantur nisi vrgenti de causa, ut suprà dictum est de alijs Missis Votuis.

18 Additæ sunt enim tredecim aliæ Missæ Votuæ prædictis, pro alijs necessitatibus, de quibus aliqua notatu digna nunc enarrabimus. Et quidem quæ ad Summum Pontificem creandum, creatum, coronatum attinent, qui est caput Ecclesiæ, nemo eas vobabit in dubium; cum pro eodem in Canone semper orandum sit distinctè: in Collectis etiam Oratio pro Papa est satis frequens, & in solemnioribus anni temporibus. Patebit adhuc multò magis ex ritu mox laudando circa Episcopos locorum proprios. Sanctus Leo in sua assumptionis anniversario Sermones habuit; imò Romanam conueniebant eo die alij Episcopi, ut videre est in *Epistola Hilarii Papæ ad Ascanium*. Prima ergo vice poterit hæc Missa dici, etiam in Dominica, seu Festo Duplici, id est, Missa ut in Cathedra sancti Petri, tam in creatione Papæ quam in coronatione, mutata Collecta, cum Credo, ut in Missali dicitur. in Anniversario eadem dici debet.

19 De Anniversario Electionis seu Consecrationis Episcopi extat Canon *Felicitis de Consec. Dist. 1. Solemnita-*

tes. dicebatur autem Natalis dies Episcopi, ex sancto Ambroſ. l. 3. Epift. 60. ad Felicem, edit. Rom. Paulin. Epift. 16. ad Delphinum, & ex Hilario prædicta Epiftola ad Ascanium. Nota in Rubrica particulam seu; nam sonat &, ut patet aperiè in *Rubrica de Symbolo circa finem*, & in *Rubrica de Coloribus parament. num. 2. circa finem*. quare utraque celebrari potest. Apud Græcos in Menologijs notantur dies Ordinationum sancti Basilij, sancti Ioannis Chrysostomi, & aliorum. Apud Romanos vide quæ scribit sanctus Ambrosius de Felice Comensi Episcopo lib. 8. Epistola 60. cit. S. August. de Aurelio Carthag. Serm. 32. de Verb. Domini, & de suamet Ordinatione anniversaria Homil. 24. & 25. Ex quibus patet, si altera tantum celebretur, consecratio potius quam elec̄tio celebranda erit.

20 Si igitur venerit in die Festiuo, Missa erit de Feſto, cum commemo ratione pro Episcopo, Cerimon. Epift. lib. 2. cap. 35. In Oratione autem nominatur Episcopus, & ciuitas; quia Ecclesia sine additamento significat vniuersalem Ecclesiam: si vero in die non festiuo Missa dicitur ut in Missali, & emendato Ceremoniali, cum vni ca Oratione, Gloria, Credo, & Praefatione communi, siue de tempore, vel habente rationem temporis; quia forte in Octauam occurrat.

21 In sequentibus Missis nulla est difficultas: ante Pium V. erant in usu; & in *Sacramentario Gregoriano* leguntur Orationes pro iter agentibus, pro quacumque necessitate, remissione peccatorum, tempore belli, pace, vitanda mortalitate (cuius Missæ dicitur auctor Clemens VI. in *Ligno vita lib. 5.*) & pro infirmis. sed & Missæ pro infirmis

P p memi-

meminit Chrysost. Homil. 77. in Ioan. Missam pro moribundo innuit Ioan. Diac. lib. 4 de Vita S. Gregor. cap. 86.

22 Missa pro sposo & sponsa dicenda est extra diem Festum de praecepto, ex propria ante eamde Missam Rubrica, quæ Missam Dominicæ seu Festi celebrati iubet cum commemo ratione benedictionis: si vidua sponsa est, non benedicitur cum hac Missa, etiam si vir numquam nupserrit; si vero nupserrit vir, & virginem ducat, vbi

ea viget consuetudo, poterunt nuptiæ benedici cum hac Missa, vt habetur expressæ in Rituali Rom. Pauli V. Ceterum Missæ Sacrificium offerri solitum in nuptijs, docet aperte Tertullian. ad Vxorem lib. 2. in fine. Unde sufficiam, inquit, ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio? oblationis autem nomine intelligit Missam Baron. anno 57. num. 49. Videamus Rubricas.

23 Dicto Pater noster, Sacerdos, antequam dicat, Libera nos, quæsumus Domine, stans in cornu Epistolæ versus sponsum & sponsam ante Altare genuflexos, dicit super eos sequentes Orationes.

Tenente librum ministro ante eum, & dum recedit à medio, seu accedit ad medium, genuflectat semper Sacramento: verum congruè post septem petitiones Orationis Dominicalis, petit confessum Sacerdos quæ sunt utilia sponsis coram eodem Sacramento, vt

efficaciùs obtineat, & iterum reuertitur ad Preces Ecclesiæ pro ijsdē etiam sponsis, dicens: Libera nos, &c. Orationes autem pro sponsis sunt Ordinis Romani. Poterit suo loco dati Pax cum instrumento osculato à Sacerdote per ministrum sponso & sponsæ.

24 Postquam sumpserit Sanguinem, communicet sponsos:

Ex Tertulliano de Monogamia c. 11. Illi (Sacerdotes) sic dabunt viros & vxores, quomodo bucellas; quas su-

præ docuimus esse particulas cum Baron. supra citato num. 49. licet Albaspin. aliud ibi intelligat.

25 Sacerdos, antequam populo benedicat, conuersus ad sponsum & sponsam dicat, &c.

Hoc est in cornu Epistolæ, vt supra, & vt de vicino libro commodè legat.

Benedictio specialis danda est ante generalem, quasi ante partem aliorum.

26 Aspersio sponsorum, quæ fit cum Aqua benedicta in fine, fiat cum aspergillo & aqua, & cum signo Crucis super eos, eo modo quo dicitur in Rituali Romano, in benedictione mulieris post partum, &

aliarum personarum. Benedictio vero hæc sponsorum firmata fuit Euaristi Decreto Epistola 1. ad Episcop. Africanos.

27 Ultimo loco ponuntur Orationes diuersæ ad libitum dicenda, quando non est Festum Duplex. Circa quas hæc occurunt notanda, & Primo, Regulam illam, De eodem non sit in Missa bis per modum principalis, siue sit Festum, siue sit Votuum, & per mo-

modum simul Commemorationis, veram esse, & habere locum in sensu formalis Commemorationis, quæ dicit ordinem ad Officium; quod accidit in Collectis ordinariis, non ultra tertiam in Missa: non autem locum habet illa Regula in Collectis purè accessorijs, remotioribus à prima; nec in ijs, quæ addi possunt usque ad quinque, seu septem, ut suprà dictum est in prima par. Rubr. tit. 9. de Orationibus num. 12. pag. 27. Prima pars probatur ex eodem tit. 9. num. 15. vbi ideo in Missis de beata Maria dicitur Oratio de Spiritu sancto, & in Votiu de Apostolis, pro *A cunctis* dicitur, Concede, de beata Virgine, ut ibidem adnotauimus. Altera pars manifeste patet; quia alioquin sequeretur, quod, quando plures dici possunt Orationes (inter quas certum est, fieri semper mentionem de beata Virgine in Oratione *A cunctis*, vel, Concede) numquam in Missa posset dici Oratio ad postulandam continentiam, *Vre igne sancti Spiritus*; neque, *pro Deo et amicis*, in qua etiam nominatur Spiritus sanctus. Item in Votiu de Apostolis, & in alijs Missis, in quibus dicitur *A cunctis*, & tertia est ad libitum, non posset umquam dici Oratio *pro constituto in carcere*, in qua nominatur beatus Petrus. Ergo ultra viciniorem accessoriam, quæ Commemorationem sapit, & debet esse diuersa à prima Collecta, nihil refert, an

in alijs purè accessorijs, & remotioribus à prima, mentio de novo fiat eorum qui in prima vel altera Collecta fuere nominati: qua concessa distinctione, certè nihil erit frustrà positum in Missali Romano.

28 Prima tamen Oratio ex his Votiu, nimurum ad postenda Suffragia Sanctorum, non debet dici, quando dicitur *A cunctis*, quia cædem sunt, ut ex titulo earumdem patet: poterit autem illa prima, Concede, dici in ea Missa, quæ habet secundā, Concede, de B. Virgine, & admittit quinque vel septem Orationes suo loco congruo post Orationem tertiam, si propria sit assignata: vel poterit & à Maioribus quandoque iuberi, ut dicatur etiam in Duplicibus pro re graui & publica causa, sicut alia, *Dens refugium nostrum*, & *virtus*, &c. & his modis non erit superflua in Missali. qua de re acutè dubitauere nonnulli. Auctor eiusdem primæ Orationis nescitur; sed meminit Abbas Grimoldus in libro Sacramentorum apud Pamelium in Tomo 2. Liturgicon Eccles. Latine.

29 Orationis *A cunctis* iam dedimus auctorem, & declarauimus N. quod in ea habetur pag. 25. Addimus hoc loco, pro dignitate Patroni nominandi in illo N. ante Apoltolos quandoque nominationem fieri, ut S. Michaëlis, vel S. Ioannis Baptistæ, ex Decreto sacræ Rituum Congregationis die 22. Augusti 1620.

30 Oratio *pro seipso Sacerdote* (quod suprà docuimus pag. 25.) dici non debet in Missa, cui interest proprius Episcopus, vel eo maior, vel Princeps magnus, ex Burchar. in Ord. celebrat. Missa; potius orandum est pro Prelato seu Principe presente: quod fit ob reuerentiam eorumdem Maiorum.

P p 2 Habe-

Habetur autem Collecta hæc in libro Sacramentorum Abb. Grimoldi cit.

31 Idem Abbas Grimoldus meminit ibidem Orationum pro nauigantibus & ad humilitatem postulandam: reliquæ, pro Papa, Imperatore, Rege, Prelatis, contra persecutores Ecclesie, contra male agentes, ad pluiam, serenitatem, repellendas tempestates, pro peste animalium, petitione lacrymarum, tentatis & tribulatis, ad malas cogitationes repellendas, ad continentiam postu-

landam, pro deuotis amicis, pro salute vinorum, habentur in Sacramentario Gregoriano. At in Oratione pro Imperatore adde electo, si nondum est coronatus, ut dictum est in Benedictione cerei Paschalis. est enim eadem utroque ratio.

32 Ultima pro viuis & defunctis cum duabus sequentibus tribuitur Augustino tamquam auctori à Durando libro 4. cap. 15. & idem affirmatur in Sacramentario Gregoriano.

De Rubricis Missarum pro Defunctis. XVIII.

Missa mortuorum imitantur triduanam Christi sepulturam: sicuti enim in illo triduo, ita & in his Missis omnia laudis cantica subiunguntur, & solemnitates omnes subtrahuntur, Durand. lib. 7. cap. 35. & nos iam multa diximus suprà in Rubric. gener. par. 1. tit. 5. 100, pag. 10. & par. 2. tit. 13. toto, pag. 180.

2 Introitus constat duobus Versibus, quod alias non fit, nimurum Te deceat, & Exaudi orationem: vel quia secundus succedit in locum Gloria Patri; vel quia optamus Defunctis stolam binam, animæ & corporis, Durand. lib. 6. cap. 52.

3 Offertorium habet Versum ad modum Responsoriij; eiusmodi erant antiqua omnia Offertoria, ex Durand. lib. 4. cap. 27. in quo p. explica illud verbum *inferni*, id est Purgatorij, qui est locus inferior, & non differt ignis utriusque loci, nisi in duratione: cetera conueniunt, & significant, ne Deus obliuiscatur animarum.

4 Communio etiam est unica in toto Missali cum repetitione & v. Requiem, ut in Responsorijs, ad instar antiqui ritus Ordinis Romani, in quo,

communicante populo, Versus Communio cantabatur cum additione Versus Gloria Patri, &c. Microl. cap. 18.

5 Quis auctor Sequentiae? ex Auctore Ligni vita lib. 1. cap. 70. sanctus Gregorius est; ex Stephano Proysthino lib. 1. de Quatuor nouiss. cap. 5. S. Bernardus, cuius initium est, inquit ille:

*Cum recordor moriturus,
Quid post mortem sim futurus,
Terror terret me venturus,
Quem expecto non securus.
Terret dies me terroris,
Dies iræ ac furoris,
Dies lucretus ac mororis,
Dies ultrix peccatoris.
Dies ire, dies illa, &c.*

Athi quaterni sunt versus, reliqui terti. Sed Bzouius anno 1294. num. 37. & 38. ex Leandro Alberto, eam tribuit Latino Cardinali Vrsino, seu Frangipanio: & idem est. Alij tribuunt alijs; Augustino de Biella Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui erat in humanis anno 1491 Joseph Pamphilus in Chronicis August. ex fama tamen: qui etiam se legisse ait in Annal. Prædicatorum, F. Humber-

tum